

основі формувати полікультурну компетентність майбутнього носія інтегративного знання. Такі вимоги інтегративного характеру є актуальними для сучасного викладача іноземної мови.

Оскільки культура стає джерелом і основою інтелектуально-особистісного зростання тільки в руках духовної людини, глобальним стратегічним завданням освіти є початкове й докорінне перетворення менталітету сучасного викладача – транслятора й репрезентатора культур.

Метою нашого подальшого дослідження є з'ясування рівня сформованості полікультурної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, а також дослідження педагогічних умов для формування полікультурної компетентності студентів-філологів у процесі вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васютенкова И.В. Личностный компонент – основа профессионального развития учителя иностранного языка / И.В. Васютенкова // Взаимодействие личности, общества и образования в современных социокультурных условиях: межвуз. сб. науч. тр. – СПб.: ЛОИРО, 2005. – 474 с.
2. Петровский В. В., Шпалинский В. В. Социальная психология коллектива, Учебное пособие для студентов педагогических институтов. – М.: Просвещение, 1978. – 117 с.
3. Пономарев П.А. Современная духовная ситуация в России // Воспитание гражданина, человека культуры и нравственности как условие конструктивного развития современной России: материалы конференции. – Ростов-на-Дону: РГПУ, 2004. – 155 с.
4. Энциклопедия профессионального образования. – М.: Профессиональное образования, 1999 – 383 с.

Симоненко М.В.

ЛИЧНОСТНЫЙ КОМПОНЕНТ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

В статье рассматривается вопрос определения направлений работы по формированию поликультурной компетентности студентов-филологов путем осознания личностных качеств.

Ключевые слова: поликультурная компетентность, профессиональная компетентность, “человек культуры”, личностный компонент, духовность.

Symonenko M.V.

THE PERSONALITY COMPONENT AS THE BASIS OF POLY CULTURAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE FOREIGN LANGUAGES TEACHERS

The question of the formation of the future foreign language instructor's polycultural competence by the awareness of personality qualities is examined and considered in the article.

Key words: polycultural competence, professional competence, “person of culture”, personal quality, spirituality.

УДК 371.124:78

Султанова Е. В.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

У статті розглядаються основні педагогічні умови самоактуалізації особистості. Вивчається їх вплив на самоактуалізацію майбутнього вчителя музики в педагогічному університеті. Педагогічні умови самоактуалізації особистості допомагають реалізувати її можливості у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: педагогічні умови, самоактуалізація, музично-педагогічна самоактуалізація, майбутній вчитель музики, професійна підготовка.

Теоретичний аналіз проблеми самоактуалізації особистості і тенденцій удосконалення сучасної педагогічної освіти дозволяє нам дійти висновку, що професійна самоактуалізація обумовлена всім процесом професійної підготовки і виступає як значущий елемент готовності до педагогічної діяльності [6].

Основним завданням педагогічної науки є розробка і виявлення умов, що вивчаються в педагогічній діяльності. У поданій статті також була поставлена мета обґрунтувати педагогічні умови, що створюються в системі професійної підготовки вчителя музики в педагогічному університеті, за яких повною мірою реалізуються можливості самоактуалізації як ефективного засобу його професійного розвитку. Лише на цій основі може бути розроблена науково обґрунтована методика розвитку музично-педагогічної самоактуалізації студентів педагогічного закладу, досить надійна для впровадження в реальний педагогічний процес [1].

Як основні педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх учителів до професійної самоактуалізації були визначені:

- особистісне орієнтування навчально-виховної взаємодії;
- посилення ціннісно-сислової спрямованості студентів на педагогічну діяльність;
- набуття досвіду професійно-педагогічної самоосвіти, самовиховання, самоактуалізації та самоменеджменту;
- гармонізація ціленаправлених зовнішніх впливів та внутрішньої активності студентів;
- забезпечення специфічності та поетапності формуючих впливів на розвиток різних компонентів готовності до самоактуалізації.

Розглянемо кожен педагогічну умову та її вплив на самоактуалізацію майбутнього вчителя музики.

Педагогічні умови формування підготовленості до музично-естетичної діяльності зумовлюють напрям навчання на формування у студентів активного відношення до нього, виховання художньо-естетичних інтересів та потреб, володіння сучасними методами навчально-виховної роботи в системі естетичного виховання школярів, формування художньо-естетичної направленості і професійно-творчої активності, забезпечують особистісно-орієнтований підхід до кожного студента, включення студентів у систематичну музично-творчу діяльність, спонування до самостійного використання набутих знань, умінь та навичок у практичній діяльності.

Реалізація цих умов здійснюється на базі формування таких мотиваційних компонентів, як свідоме відношення до педагогічної діяльності, розуміння її суспільної ролі, направлення на творчість у професійній діяльності, любов до дітей, підготовленість до розвитку творчого потенціалу школярів, прагнення до самоактуалізації в музично-творчій діяльності, цікавість до музично-естетичної діяльності, творчо-дослідницький підхід студентів до навчальної діяльності.

Щодо психолого-педагогічних умов розвитку і вдосконалення творчої індивідуальності майбутнього фахівця, яка виражається у становленні професійної позиції: відчутті суперечностей, оригінальності і цілеспрямованості у їх вирішенні; імпровізаційності і творенні процесу самоактуалізації [4]. Зосереджуючи увагу на останньому – самоактуалізації, у ході формування ціннісної культури особистості майбутнього вчителя під час його професійної підготовки важливо зазначити, що саме вчитель повинен оволодівати надбаннями як загальнолюдської культури – науковими, моральними знаннями та естетичними цінностями, так і педагогікою повсякденної праці та педагогікою, в якій теоретичні закономірності процесу впливу на духовний світ виховання ніби зливаються з особистістю вчителя [2].

Організаційно-педагогічні умови творчого розвитку особистості дитини в умовах навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад – початкова школа (усвідомлення педагогічним колективом можливостей навчально-виховного комплексу):

- початкова школа для творчого розвитку дитини;
- володіння педагогічними працівниками науковими знаннями та технологічними вміннями щодо творчого розвитку особистості дитини;
- врахування вікових особливостей дошкільця та молодшого школяра при здійсненні педагогічних впливів на творчий розвиток їх особистості;
- організація навчально-виховного середовища в умовах навчально-виховного комплексу.

Відповідно до такої моделі творчого розвитку дитини, яка визначає мету, принципи, зміст, форми та методи діяльності педагогічного колективу, забезпечується єдність навчальної та пізнавальної роботи і наступність у творчому розвитку дітей.

З метою формування педагогічної креативності майбутніх учителів, різнобічно та гармонійно розвинених творчих особистостей, здатних до саморозвитку і самовдосконалення, доцільним було б використовувати особистісно орієнтований підхід. Оскільки сформована педагогічна креативність майбутніх учителів покликана в подальшому реалізувати особистісно орієнтоване виховання майбутніх учнів, що зумовлено неповторним характером кожної особистості, професійні знання та досвід майбутніх учителів з приводу гуманістичного, особистісно орієнтованого підходу не можна переоцінити.

Також педагогічною умовою розвитку креативності особистості є використання принципів розвитку особистості – проблемності (емоційний стан суб'єкта, виражений пізнавальною і практичною складністю, розв'язанням низки проблемних ситуацій, формує вміння розпізнавати свій внутрішній стан), діалогічності (допомога з боку вчителя у визначенні емоційного стану учня), індивідуалізації (прийняття всіх емоційних реакцій дослідника і всіх форм їх реакцій).

Отже, реалізація особистісно орієнтованого підходу у процесі професійної підготовки майбутніх учителів виступає педагогічною умовою формування компонентів педагогічної креативності майбутніх учителів.

Перерахуємо педагогічні умови, які направлені на підтримку майбутніх учителів:

- самоактуалізація студентів: забезпечення суб'єктної позиції студентів, їхньої креативності;
- використання дидактичних засобів, які спрямовані на розвиток структурних компонентів самоактуалізації;
- розвиток рефлексивної позиції та діалогічної взаємодії викладачів і студентів;
- професіоналізація навчального процесу, яка забезпечує розвиток педагогічного менталітету студентів.

Вищенаведені умови сприяють вияву особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу, що обумовлюють розвиток ціннісної орієнтації, мотиваційних диспозицій майбутніх учителів, їхньої професійно-педагогічної направленості, самоусвідомлення, саморегуляції та досвіду самовдосконалення, які є факторами самоактуалізації.

Існує положення про те, що, створюючи умови для загальної самоактуалізації, можна досягти успіхів у розвитку у студентів як професійно-значущих особистісних якостей, так і педагогічних здібностей. Відповідно, в умовах професійної підготовки загальна самоактуалізація набуває характеру професійної самоактуалізації.

Посилення самоактуалізації відбувається під впливом музичних занять, якщо:

- навчання здійснюється як обмін особистісним рефлексивним досвідом студентів, заснованим на розвитку ціннісного відношення до світу, до інших, до себе, до особистого розвитку;
- використовуються прийоми та форми навчання, що активізують процес особистісної самоактуалізації студентів;

- навчання базується на психологічному новостворенні юнацького віку – здатності до самоактуалізації як самоцінності для розвитку усвідомленої самоактуалізації студентів педагогічних закладів.

Головними умовами, що сприяють вияву самоактуалізації студентів на заняттях з музики, виступають: використання інтерактивних методів і форм навчання, що активізують процес особистісної самоактуалізації студентів; наповнення процесу навчання музики смыслом, що спонукає особистість до виявлення сенсу свого розвитку, до самоактуалізації [10].

Наведемо педагогічні умови формування підготовленості студентів до професійної діяльності вчителя музики:

- імпровізація на музичних інструментах;
- створювання музичних характеристик героям дитячих казок та віршів;
- створення двох-тричастинних з музичних творів;
- вміння виконувати пісенний шкільний репертуар з особистим акомпануванням на музичному інструменті;
- методично грамотне ведення роботи над інтерпретацією музичних творів шкільного репертуару [5].

Передбачається також робота з оволодіння знаннями музичних творів різних епох, а саме вміння:

- аналізувати твори;
- грамотно та виразно виконувати шкільний репертуар на музичних інструментах;
- організовувати та керувати шкільними музичними ансамблями;
- вести різносторонню позакласну та культурно-просвітницьку роботу в школі;
- проводити лекторську діяльність, яка б сприяла розвитку музичної та загальної культури школярів.

Ще одна умова відіграє провідну роль у музично-педагогічній самоактуалізації – це професійно-педагогічна направленість, яка впливає на формування майбутнього вчителя музики (Ф.Н.Гноболін, Н.В.Кузьміна, А.І.Щербаков та ін.). У системі професійної готовності напрям виконує єдину, координуючу та активізуючу роль. На думку науковців, формування напрямку визначає формування всіх інших сторін особистості майбутнього вчителя, в тому числі і потребу в самоактуалізації.

Напрямок посідає важливе місце в структурі самопізнання особистості. Як показують дослідження О.О.Бодальова, Л.І.Дукат, напрям визначає вибір ідеалу, самоаналіз, самооцінку та вимогливість до себе.

Педагогічними умовами самоактуалізації майбутнього вчителя музики в педагогічному закладі є:

- розвиток у майбутнього вчителя музики ціннісного відношення до творчої самоактуалізації;
- формування у майбутнього вчителя музики потреби у самоактуалізації;
- стимулювання особистісної та творчої активності майбутнього вчителя музики в навчальній та позанавчальній діяльності;
- реалізація у навчальному процесі технології навчання самоактуалізації майбутнього вчителя музики.

Отже, першою педагогічною умовою ефективного формування у молодших школярів духовних цінностей на уроках музики є інтеграція міжпредметних та міжхудожніх знань, умінь і навичок. Цю педагогічну умову буде реалізовано, якщо робота музиканта-педагога спрямовуватиметься на виховання в учнів здатності цінувати, розуміти, емоційно і свідомо сприймати музику в усій сукупності її зв'язків з життям і явищами духовної культури [9].

Друга педагогічна умова передбачає організацію навчально-виховного процесу на уроках музики з використанням аксіологічного та особистісно-діяльнісного підходів. Особливостями особистісно-діяльнісного підходу є:

- ставлення педагога до вихованця як до особистості, самосвідомого суб'єкта власного розвитку;
- організація діяльності дитини та переведення її в позицію суб'єкта пізнання, праці і спілкування (навчання вибору цілі, планування й організації діяльності, регулювання контролю, самоаналізу й оцінки результатів діяльності);
- орієнтація не тільки на засвоєння знань, а й способів цього засвоєння, способів мислення і діяльності (здатність дитини самостійно здобувати, засвоювати і використовувати знання).

Реалізація особистісно-діяльнісного підходу формування у молодших школярів духовних цінностей потребує розроблення такого змісту виховання, який охоплює не тільки знання про духовні цінності, а й знання та уміння, необхідні для усвідомлення мотивів власної поведінки і поведінки оточуючих, оцінювання будь-яких ситуацій, планування своєї діяльності відповідно до засвоєних цінностей.

Третя педагогічна умова ефективного залучення молодших школярів до духовних цінностей полягає у стимулюванні потреби їхньої творчої самоактуалізації у різних видах музичної діяльності.

Організуючи творчість учня в умовах інтеграції різних видів музичної діяльності, слід пам'ятати, що під впливом оточення у дитини формується уявлення про себе, зміст якого визначатиме її поведінку, успіхи, можливості і бажання самовпливу. Проте реалізувати себе школяр може лише тоді, коли починає працювати над собою під впливом внутрішніх спонукань, усвідомлюючи власні потреби і цілі.

Ефективний розвиток творчої самоактуалізації молодших школярів передбачає певні організаційно-педагогічні дії з боку вчителя, зокрема:

1) залучення учнів до музичного мистецтва та накопичення власного позитивного досвіду творчості у різних видах музичної діяльності з урахуванням особливостей молодшого шкільного віку;

2) сприяння становленню учня як суб'єкта творчості та утворенню позитивної "Я"-концепції;

3) забезпечення можливостей найповнішого прояву творчого потенціалу учня;

4) розуміння, прийняття і визнання виявів творчої самоактуалізації учня, яка передбачає застосування у навчально-виховному процесі активних форм і методів, спрямованих на формування духовних якостей та сталого інтересу до пізнавальної музичної діяльності;

5) намагання вчителя на власному прикладі демонструвати творчі можливості людини та виконувати функцію тактовного й делікатного консультанта, залишаючи дитині свободу вибору [3].

Готовність вчителя до музично-педагогічної діяльності може бути більш ефективною, якщо дотримуватися таких умов:

- у ході формування особистості вчителя реалізувати цілісний підхід і програмно-цільову установку;
- організувати взаємозв'язок методологічної, психолого-педагогічної, методичної і спеціальної підготовки студентів;
- досягати єдності педагогічної та виконавської практики студентів;
- сприяти успішній реалізації виконавської та творчої практики студентів;
- сприяти професійному самовихованню студентів і їх творчій діяльності;
- створити умови для професійного та цілеспрямованого викладання спеціальних дисциплін [7].

Ми вважаємо, що готовність майбутніх учителів музики до процесу навчання із застосуванням евристичних прийомів буде більш ефективною, якщо в навчальному процесі будуть реалізовані такі умови:

- надання студентам особистісного самовизначення у висуванні цілей, ідей, гіпотез (самоактуалізації);

- наявність свободи вибору індивідуальних проектів у музично-педагогічній діяльності;
- самоконтроль та самоаналіз діяльності студентів [8].

Вищенаведені педагогічні умови виступають рушійним механізмом внутрішньо особистісних, духовно-ціннісних джерел реалізації сутнісних сил майбутніх учителів музики, що орієнтовані на забезпечення мотиваційно-творчого направлення установки студентів на самоактуалізацію та накопичення ними досвіду музично-педагогічного самоуправління, стимулювання становлення особистісно-творчої позиції.

Саме під керівництвом викладача створюються найбільш сприятливі умови для усвідомлення студентами потреби в самоактуалізації, позитивних мотивів самостійної пізнавальної діяльності, вміння працювати самостійно, формування потреби в серйозному самостійному вивченні тем, які їх цікавлять.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абдуллина О.А. Личность студента в процессе профессиональной подготовки / О.А. Абдуллина // Высшее образование в России. – 1993. – №3. – С. 165-170.
2. Адлер А. Наука жить/ А.Адлер /Пер. с англ. и нем. – К.: Port-Royal, 1997. – 288 с.
3. Анцыферова Л.И. Психология самоактуализирующейся личности в работах Абрахама Маслоу / Л.И.Анцыферова //Вопросы психологии. – М. – № 4. – 1973. – С. 173-180.
4. Маслоу А. Самоактуализация личности и образование / А.Маслоу / Пер. с англ., предисл. Г.А.Балла. – Киев-Донецк, 1994. – 52 с.
5. Музыкальное образование: проблемы, методологии, национально-региональный подход, педагогические технологии / Межвузовский сборник научных трудов под ред. И.С.Кобозевой / Вып. 2.: Саранск, 1998. – 136 с.
6. Ніколаєнко С.М. Про стан і перспективи розвитку вищої освіти в Україні / С.М.Ніколаєнко // Педагогіка толерантності. – М., 2004. – № 2 – 3. – С. 104-116.
7. Слостенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки/ В.А.Слостенин. – М.: Просвещение, 1976. – 158 с.
8. Шморгун В. Активизация учебной деятельности на уроке: Автореф. дис. ... к.п.н. / В.Шморгун. – Киев, 1961. – 20 с.
9. Maslow A. The Farther Reaches of Human Nature. The Journal of Transpersonal Psychology / A.Maslow. – 1969, №1.
10. Combs A. Humanist Education and the Future. – Educational Leadership / A.Combs. – 1978. – Vol. 35. – N 4. – p. 298-305.

Султанова Э.В.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ САМОАКТУАЛИЗАЦИИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ

В статье рассматриваются основные педагогические условия самоактуализации личности. Изучается их влияние на самоактуализацию будущего учителя музыки в педагогическом университете. Педагогические условия самоактуализации личности помогают реализовать ее возможности в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: педагогические условия, самоактуализация, музыкально-педагогическая самоактуализация, будущий учитель музыки, профессиональная подготовка.

Sultanova E.V.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF SELF-ACTUALIZATION FUTURE TEACHER OF MUSIC

In the article are considered the main pedagogical conditions of person's self-actualization. Their influence is studied on self-actualization of future teacher of music in pedagogical university. The Pedagogical conditions of person's self-actualization help to realize its possibility in a process of the professional training.

Key words: pedagogical conditions, self-actualization, music-pedagogical self-actualization, future teacher of music, professional training.